

Konkluzje Rady w sprawie roli europejskiej biblioteki cyfrowej Europeana w zakresie dostępu cyfrowego do europejskiego dziedzictwa kulturowego oraz widoczności i wykorzystywania tego dziedzictwa

(2016/C 212/06)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

PRZYPOMINAJĄC, ŻE

1. digitalizacja dziedzictwa kulturowego i internetowy dostęp do niego oraz długoterminowa ochrona tego dziedzictwa mają podstawowe znaczenie, by umożliwić powszechny dostęp do kultury i wiedzy, promować bogactwo i różnorodność europejskiego dziedzictwa kulturowego oraz przyczynić się do powstania jednolitego rynku cyfrowego dzięki poszerzaniu oferty nowych i innowacyjnych produktów i usług⁽¹⁾;
2. Europeana – która została uruchomiona w 2008 r. jako wspólny wielojęzyczny punkt dostępu do zachowanego w formie cyfrowej dorobku kulturowego⁽²⁾ i od tego czasu łączy cyfrowe zbiory dziedzictwa kulturowego poszczególnych państw członkowskich – stała się wspólnym europejskim projektem mającym na celu udostępnienie i zaprezentowanie europejskiego dziedzictwa kulturowego;
3. dalszy rozwój Europeany i krajowych polityk na rzecz cyfrowego dziedzictwa kulturowego cieszy się poparciem Rady⁽³⁾, Komisji⁽⁴⁾ i Parlamentu Europejskiego⁽⁵⁾;
4. ponowne wykorzystanie cyfrowego dziedzictwa promowano poprzez objęcie – pod pewnymi warunkami – instytucji zajmujących się dziedzictwem kulturowym zakresem stosowania dyrektywy w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego⁽⁶⁾ oraz poprzez przyjęcie dyrektywy w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych⁽⁷⁾;

PRZYJMUJE DO WIADOMOŚCI

5. wyrażony przez Komisję zamiar zbadania możliwości i rozważenia inicjatyw ustawodawczych mających na celu ułatwienie digitalizacji utworów nieobecnych w obrocie rynkowym i ich udostępniania w internecie, w tym na całym terytorium UE, jako elementu zapowiadanej inicjatywy w zakresie modernizacji praw autorskich⁽⁸⁾;

ODNOTOWUJE, ŻE:

6. w swojej obecnej formie Europeana jest platformą internetową umożliwiającą wielojęzyczny dostęp do cyfrowego dziedzictwa kulturowego przechowywanego przez odrębne instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo kulturowe oraz jego dystrybucję. Jest to również wielostronna platforma⁽⁹⁾ mająca na celu tworzenie wartości dla użytkowników końcowych, państw członkowskich, instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo kulturowe oraz na potrzeby badań i kreatywnego ponownego wykorzystywania tego dziedzictwa.

Europeana jest obecnie:

- obsługiwana przez konsorcjum, którego głównym koordynatorem oraz głównym beneficjentem środków finansowych z UE jest Fundacja Europeana⁽¹⁰⁾,

⁽¹⁾ Konkluzje Rady z dnia 10 maja 2012 r. w sprawie digitalizacji dorobku kulturowego i udostępniania go w Internecie oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych (Dz.U. C 169 z 15.6.2012, s. 5).

⁽²⁾ Konkluzje Rady z dnia 20 listopada 2008 r. w sprawie europejskiej biblioteki cyfrowej EUROPEANA (Dz.U. C 319 z 13.12.2008, s. 18).

⁽³⁾ Konkluzje Rady z dnia 10 maja 2012 r. w sprawie digitalizacji dorobku kulturowego i udostępnienia go w Internecie oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych (Dz.U. C 169 z 15.6.2012, s. 5), konkluzje Rady z dnia 21 maja 2014 r. w sprawie dziedzictwa kulturowego jako strategicznego zasobu zrównoważonej Europy (Dz.U. C 183 z 14.6.2014, s. 36) oraz konkluzje Rady na temat zarządzania partycypacyjnego dziedzictwem kulturowym (Dz.U. C 463 z 23.12.2014, s. 1).

⁽⁴⁾ Zalecenie Komisji z dnia 27 października 2011 r. w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych (Dz.U. L 283 z 29.10.2011, s. 39).

⁽⁵⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 5 maja 2010 r. w sprawie Europeany – kolejnych kroków (2009/2158 (INI)).

⁽⁶⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/37/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. zmieniająca dyrektywę 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (Dz.U. L 175 z 27.6.2013, s. 1).

⁽⁷⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/28/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych (Dz.U. L 299 z 27.10.2012, s. 5).

⁽⁸⁾ Zgodnie ze stwierdzeniem w komunikacie Komisji z dnia 9 grudnia 2015 r. pt. „W kierunku nowoczesnych, bardziej europejskich ram prawa autorskiego” (15264/15).

⁽⁹⁾ Platforma wielostronna to jeden z najpopularniejszych modeli biznesowych w gospodarce internetowej. Platformy wielostronne tworzą wartość poprzez ułatwanie interakcji pomiędzy co najmniej dwoma odrębnymi lecz współzależnymi grupami. Platforma taka stanowi wartość dla każdej z grup użytkowników tylko wtedy, gdy są obecne również pozostałe grupy. (Na podstawie <http://divergence.academy/business-models/what-is-a-multi-sided-platform/>.)

⁽¹⁰⁾ Fundacja Europeana jest prywatną fundacją ustanowioną zgodnie z prawem niderlandzkim.

- wspierana przez UE w ramach instrumentu „Łącząc Europę”⁽¹⁾ jako infrastruktura usług cyfrowych (DSI) ze względu na „dostęp do cyfrowych zasobów europejskiego dziedzictwa”,
- wspierana przez państwa członkowskie, które udostępniają treści, metadane i wiedzę fachową poprzez swoje instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo kulturowe oraz przekazują dobrowolny wkład finansowy na rzecz Fundacji Europeana,
- wspierana przez Stowarzyszenie „Sieć Europeana” gromadzące specjalistów zajmujących się dziedzictwem kulturowym, pracą twórczą i technologią, którzy wspierają bieżącą działalność Europeany i udzielają porad strategicznych;

PRZYRNAJE, ŻE

7. indywidualne i połączone wysiłki instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo kulturowe, państw członkowskich i Komisji umożliwiły postępy w dziedzinie digitalizacji i udostępniania w internecie dziedzictwa kulturowego oraz (długoterminowej) ochrony jego cyfrowych zasobów⁽²⁾;
8. ochrona zasobów cyfrowych światowego dziedzictwa kulturowego, które znajduje się w europejskich kolekcjach, ma znaczenie zwłaszcza w świetle zniszczeń dziedzictwa kulturowego i zagrożeń dla niego w strefach ogarniętych konfliktem;
9. przeprowadzona dzięki Europeanie koordynacja działań na rzecz udostępniania w internecie dziedzictwa kulturowego pomogła:
  - w stymulowaniu budowania zdolności poprzez stworzenie sieci ekspertów i instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo kulturowe, która przyczynia się do rozwoju, wdrożenia i spójnego stosowania modeli, norm i wytycznych w zakresie udostępniania treści i metadanych,
  - w dzieleniu się przez instytucje odpowiedzialne za dziedzictwo kulturowe swoimi kolekcjami, niezależnie od sektora i ponad granicami państw, dzięki platformie wielostronnej, która aktualnie daje dostęp do ponad 50 mln pozycji pochodzących z ok. 3 700 instytucji,
  - zachęcić do udostępniania wysokiej jakości danych gotowych do ponownego wykorzystania⁽³⁾, co poprawia dostępność dziedzictwa kulturowego na otwartych platformach i w mediach społecznościowych oraz przyczynia się do promocji jego ponownego wykorzystania w innych sektorach.
10. łączenie cyfrowych zbiorów dziedzictwa kulturowego za pośrednictwem Europeany przyczynia się także do realizacji na szczeblu UE następujących celów:
  - udostępnienia szerokiej publiczności bogactwa i różnorodności europejskich kultur, a także światowego dziedzictwa kulturowego,
  - ułatwienia badań nad wieloaspektową kulturą i historią Europy oraz pogłębiania wiedzy o nich,
  - ułatwienia ponownego wykorzystania tego dziedzictwa w nowych i innowacyjnych transgranicznych usługach internetowych, co przyczyni się do tworzenia jednolitego rynku cyfrowego;

PODKREŚLA, ŻE:

11. ponowne wykorzystywanie treści, dzielenie się nimi oraz ich udostępnianie musi odbywać się przy pełnym poszanowaniu praw autorskich i praw pokrewnych;

UZNAJE, ŻE CZEKAJĄ NAS NASTĘPUJĄCE WYZWANIA:

12. należy usprawnić pewne aspekty techniczne internetowej platformy Europeana, takie jak interoperacyjność semantyczna⁽⁴⁾, umożliwiając instytucjom odpowiedzialnym za dziedzictwo kulturowe ustanawianie połączeń oraz dzielenie się treściami i metadanymi, a także ich aktualizowanie w sposób elastyczny, łatwy i trwały;

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1316/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. ustanawiające instrument „Łącząc Europę” (Dz.U. L 348 z 20.12.2013, s. 129), w związku z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 283/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie wytycznych dotyczących sieci transeuropejskich w dziedzinie infrastruktury telekomunikacyjnej (Dz.U. L 86 z 21.3.2014, s. 14).

⁽²⁾ Około 10 % dziedzictwa kulturowego (około 300 milionów obiektów) w państwach członkowskich zostało już zdigitalizowanych, z czego mniej więcej jedna trzecia jest dostępna w internecie.

<http://www.enumerate.eu/fileadmin/ENUMERATE/documents/ENUMERATE-Digitisation-Survey-2014.pdf>

⁽³⁾ Wysokiej jakości dane gotowe do ponownego wykorzystania to: obrazy w wysokiej rozdzielczości; nadające się do odczytu maszynowego, otwarte i interoperacyjne formaty; opisy wzbogacone i metadane, dostosowane do automatycznego wyszukiwania; dane geolokacyjne i informacje o prawach autorskich.

⁽⁴⁾ Interoperacyjność semantyczna gwarantuje możliwość wymiany informacji między programami, łączenia informacji z innymi zasobami informacyjnymi, a następnie jej wykorzystywania w sposób znaczący (European Interoperability Framework for pan-European eGovernment services – Europejskie ramy interoperacyjności dla paneuropejskich usług e-administracji): <http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Docd552.pdf?id=19529>.

W przypadku Europeany mogłaby ona polegać na opracowaniu narzędzi i technologii usprawniających automatyczne zaciąganie i interpretację metadanych udostępnianych przez instytucje kulturalne, np. poprzez mapowanie nazwisk artystów, tak by artysta znany pod kilkoma nazwiskami był zawsze identyfikowany jako ta sama osoba.

13. jako jeden z punktów wejścia do cyfrowego dziedzictwa kulturowego wielojęzyczny punkt dostępu oferowany przez Europeaną powinien stać się bardziej przyjazny dla użytkownika, w szczególności poprzez poprawę jakości i uproszczenie wyszukiwania treści oraz dalszy rozwój funkcji wyszukiwania semantycznego i wielojęzycznego zgodnie z najlepszymi dostępnymi wzorcami;
14. aby skuteczniej docierać do użytkowników końcowych i ich angażować, treści przekazywane przez Europeaną muszą być prezentowane w sposób atrakcyjny i zróżnicowany, w szczególności dzięki zaangażowaniu instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo kulturowe i stron trzecich jako licznych punktów wejścia i rozpowszechniania treści, przykładowo w drodze realizacji transeuropejskich projektów kulturalnych, takich jak projekty poświęcone I wojnie światowej (1914–1918), upadkowi żelaznej kurtyny i innym rewolucyjnym wydarzeniom z 1989 r.;
15. zarządzanie Europeaną musi stać się bardziej integracyjne i objąć rządy państw członkowskich oraz szerszą sieć agregatorów treści i instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo kulturowe, które powinny mieć udział w ustalaniu priorytetów strategicznych oraz – biorąc pod uwagę dostępne środki finansowe – w rozwoju nakierowanych na użytkownika projektów kulturalnych; w stosownych przypadkach można uwzględnić opinie najważniejszych osobistości ze świata kultury;
16. istnieje nieprzerwana potrzeba wymiany i aktualizacji wiedzy oraz określania wspólnych rozwiązań w ramach sieci specjalistów zajmujących się dziedzictwem kulturowym, w tym w ramach Stowarzyszenia „Sieć Europeana”;
17. aktualny model finansowania ze środków publicznych (w oparciu o dotacje) nie zapewnia wystarczająco stabilnej podstawy utrzymania dotychczasowych inwestycji w Europeaną oraz zachowania jej jakości, dostępności i stabilności w przyszłości z następujących powodów:
  - Fundacja Europeana została utworzona jako organizacja bez środków własnych, a w bliskiej przyszłości nie należy oczekiwać uzyskiwania znacznych dochodów ze świadczonych przez Europeaną usług,
  - w unijnym modelu dotacji zawsze występują koszty, które nie kwalifikują się do dotacji i muszą zostać pokryte z innych źródeł, takich jak bezpośrednie dobrowolne wkłady państw członkowskich, które od 2014 r. są coraz niższe, a ponadto z natury są zmiennej wysokości;

A ZATEM

18. należy podnieść wartość oferowanych przez Europeaną innowacji w dziedzinie kultury i gospodarki cyfrowej poprzez ponowną analizę platformy usług podstawowych w ramach instrumentu „Łącząc Europę”, skupiając się na:
  - wspieraniu sieci specjalistów, takich jak Stowarzyszenie „Sieć Europeana”,
  - postępach technologicznych,
  - utrzymaniu wielostronnej platformy internetowej w celu dzielenia się metadanymi i treściami oraz (ponownego) ich wykorzystywania, a także
  - zapewnianiu ogólnego wielojęzycznego punktu dostępu do treści.Należy ponadto podnosić tę wartość poprzez realizację zorientowanych na użytkownika projektów kulturalnych opartych na infrastrukturze Europeany, które miałyby być współfinansowane z instrumentu „Łącząc Europę” jako usługi ogólne przy udziale instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo kulturowe i innych stron publicznych i prywatnych;

ZACHĘCA OPERATORA EUROPEANY DO:

19. podjęcia zdecydowanych kroków ku pokonaniu wyzwań wskazanych w niniejszych konkluzjach;
20. zaangażowania się na rzecz rozwiązania nierozstrzygniętych kwestii z organizacjami partnerskimi lub rozwiania obaw potencjalnych organizacji partnerskich, w szczególności pochodzących z państw lub obszarów, w których ten projekt nie jest jeszcze wystarczająco znany;
21. zbadania możliwości współpracy z pokrewnymi inicjatywami europejskimi, w tym w obszarze badań naukowych;
22. głębszego zaangażowania państw członkowskich w proces określania polityki i podejmowania decyzji; w odniesieniu do Fundacji Europeana można to zorganizować w szczególności poprzez zapewnienie udziału w radzie zarządzającej państwu członkowskiemu sprawującemu prezydencję w Radzie UE, państwu członkowskiemu, które sprawowało prezydencję w okresie poprzedzającym i państwu, które będzie ją sprawowało w okresie następnym;
23. utrzymywania systematyczniejszych kontaktów z państwami członkowskimi, usprawniania i udzielania im stałego dostępu do danych statystycznych o użytkownikach z podziałem na państwa i instytucje oraz poprawy rozliczalności w odniesieniu do wyników projektów i wydatków;
24. dalszego badania możliwości generowania dochodów własnych;

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI, BY:

25. do października 2017 r. przedstawiła Radzie niezależną ocenę Europeany oraz udzieliła jasnych wskazówek co do jej rozwoju w perspektywie średnio- i długoterminowej poprzez ocenę alternatyw na poziomie europejskim dla przyszłego zakresu i trwałego finansowania Europeany oraz zarządzania nią, w tym możliwości przekształcenia Europeany w europejską osobę prawną lub włączenia jej w istniejącą osobę prawną, z uwzględnieniem jej dwoistego charakteru jako innowacyjnego przedsięwzięcia zarówno na płaszczyźnie kultury, jak i na płaszczyźnie cyfrowej;
26. do października 2017 r. zmieniła metodę finansowania infrastruktury usług cyfrowych (DSI) Europeany w ramach instrumentu „Łącząc Europę” na kombinację zamówień publicznych i dotacji. W takim modelu zamówienia publiczne UE obejmą w całości platformę usług podstawowych, by zapewnić stabilność i interoperacyjność, a unijne dotacje (do 75 % kwalifikujących się kosztów) będą dostępne dla powiązanych projektów ukierunkowanych na użytkownika (np. usług ogólnych w ramach instrumentu „Łącząc Europę”), które państwa członkowskie mogą współfinansować na zasadzie dobrowolności, bezpośrednio lub w drodze udziału organizacji krajowych;
27. w procedurze udzielania zamówień publicznych dotyczącej platformy usług podstawowych określiła warunki zobowiązujące operatora do zachowania jej charakteru infrastruktury publicznej i wspólnoty innowacji kulturalnych i cyfrowych, w szczególności poprzez:
  - umożliwienie nieprzerwanego zaangażowania państw członkowskich i instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo kulturowe w rozwój platformy usług podstawowych Europeany,
  - zapewnienie poszanowania krajowych instytucji kulturalnych jako posiadaczy praw do metadanych i treści;
28. zapewniła czerpanie z usług ogólnych świadczonych przez Europeanę i otrzymujących dotacje i ich połączenie z platformą usług podstawowych;
29. do grudnia 2016 r.:
  - odnowiła mandat grupy wyznaczonych przez państwa członkowskie ekspertów w dziedzinie digitalizacji i ochrony zasobów cyfrowych, a następnie dokonała przeglądu tego mandatu do roku 2020,
  - wzmocniła funkcje tej grupy polegające na przeglądzie i analizowaniu polityk na rzecz cyfrowego dziedzictwa kulturowego oraz udzielaniu wskazówek co do rocznych programów prac Europeany,
  - ściśle włączyła grupę wyznaczonych przez państwa członkowskie ekspertów w dziedzinie digitalizacji i ochrony zasobów cyfrowych w określanie ogólnych celów, priorytetowych działań i przewidywanego poziomu finansowania, które miałyby zostać zaproponowane w odniesieniu do platformy usług podstawowych Europeany i do jej usług ogólnych w rocznych programach prac instrumentu „Łącząc Europę”, które są przedstawiane komitetowi tego instrumentu do zaopiniowania.

WZYWA PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE, ZGODNIE Z ZASADĄ POMOCNICZOŚCI, DO:

30. dalszego wspierania digitalizacji zbiorów dziedzictwa kulturowego oraz jak najszerszego udostępniania cyfrowego dziedzictwa kulturowego i jego ponownego wykorzystywania;
31. ustanowienia lub utrzymania strategii i mechanizmów operacyjnych, takich jak agregatorzy krajowi i regionalni, oraz zachęcania do udostępniania w internecie wysokiej jakości treści dotyczących dziedzictwa kulturalnego i metadanych ze zbiorów krajowych i regionalnych;
32. zachęcania instytucji odpowiedzialnych za dziedzictwo kulturowe do dalszych działań oraz wspierania Europeany poprzez udostępnianie treści i metadanych, udział w Stowarzyszeniu „Sieć Europeana” oraz wysiłki na rzecz promowania i upowszechniania, z wykorzystaniem projektów finansowanych z dotacji unijnych;
33. zaangażowania się w prace grupy wyznaczonych przez państwa członkowskie ekspertów w dziedzinie digitalizacji i ochrony zasobów cyfrowych jako forum dyskusji na temat polityki na rzecz cyfrowego dziedzictwa kulturowego oraz strategii i finansowania Europeany, a także dołożenia starań o koordynację działań podejmowanych przez ekspertów ze wspomnianej grupy, komitet instrumentu „Łącząc Europę” oraz organ przygotowawczy Rady działający w dziedzinie kultury;
34. rozważenia wsparcia dla działań Europeany poprzez dobrowolny wkład finansowy na rzecz Fundacji Europeana, z uwzględnieniem faktu, że takie wkłady są nieodzowne do chwili ustanowienia nowego systemu opartego na zamówieniach publicznych, oraz rozważenia – po jego ustanowieniu – dobrowolnego współfinansowania projektów Europeany finansowanych z dotacji unijnych;

WZYWA OPERATORA EUROPEANY, KOMISJĘ I PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE DO:

35. promowania wartości Europeany jako europejskiego przedsięwzięcia kulturalnego służącego interesowi publicznemu i profesjonalnej sieci łączącej wszystkie zainteresowane strony, również poprzez zaangażowanie sektorów badań i innowacji, edukacji, turystyki i sektora kreatywnego.
-